

tribus vel quatuor hebdomadibus durat, tunc contingere potest quod infirmus lenta consumptione et cum sensibus moriatur. Vulnere in ventrem penetrantia, et omnes hemorrhagiae sensus non adimunt; sed ipsa sanguinis effusi copia, et consequens pulsus extrema debilitas proximae mortis signum praebebit. Denique, si vultus iam horribiliter cadavericus evaserit, tunc mortem esse vicinam semper iudicabis.

514. *Quid si parochus, propter alios infirmos aliasve graves necessitates, agonizantem deserere cogeretur, neque alium sacerdotem sibi substituere posset?* Tunc curabit ut assistentes pios affectus moribundo identidem suggerant, Crucifixum ei osculandum praebeant, precesque pro illo fundant. Rituale.

CAPUT XVIII.

De ecclesiastica sepultura aliisque officiis defunctos respicientibus.

Agendum est 1. De sepultura ecclesiastica, et quibus sit deneganda. 2. De coemeterio. 3. De advertentiis circa funera et alia officia emortualia.

ARTICULUS I.

Quid sit sepultura ecclesiastica et quibus sit deneganda.

515. *Sepultura ecclesiastica in quo consistit?* In duobus: 1° In inhumatione cadaveris in coemeterio seu loco sacro. 2° In exequiis et caeremoniis a rituali praescriptis.

516. *Quinam sunt quibus sepultura ecclesiastica est deneganda?*

I. Infantes mortui sine baptismo et quilibet infideles.

Quoad infantes intellige 1. si sint nati vel per operationem caesaream extracti, non vero si intra uterum matris mortuae adhuc essent. 2. Habendos esse ut baptizatos, quamvis in dubio sub conditione baptizati fuissent. 3. Certe non baptizatos sepeliendos quidem esse extra, sed prope coemeterium. 4. Expedire

ut intra coemeterium ipsum adesset pars aliqua non benedicta pro his parvulis reservata.

II. Haeretici et schismatici (ex secta).

Sacerdos catholicus non posset se praestare, quamvis minister haereticus deesset, et quamvis nec cadaver ad Ecclesiam esset deferendum nec campanae pulsari deberent. Acta (Vol. XVIII. pag. 343).

III. Publici excommunicati, vel utcumque publici peccatores: attamen iuxta explicationes sequentes.

Stando in puncto iuris, sepultura ecclesiastica his denegari deberet quando ita mortui fuissent ut de eorum poenitentia nemo fidem faceret (eo quod in actu peccati vel in statu peccati, v. g. meretricii, concubinatus, officii illiciti etc., non vocato sacerdote, obiissent); sed hodie apud nos haec denegatio restringitur ad paucissimos, cuiusmodi sunt sequentes

a) *Qui in morte recusaverint Sacramenta* ex firma voluntate sic impie moriendi, idque iam notorium evaserit; quod practice quantum fieri potest, impediendum est, curando ut impenitentia remaneat occulta; in quem finem deservire potest si, v. g. sacerdos de illa nihil dicat, et administrationem Viatici aliquo praetextu declinet; aut visitet moribundum dum in extremis iam amplius loqui nequit, et (si possit) dicat aliquod bonum signum animadvertisse etc.

b) *Magni Ecclesiae persecutores*; de quorum rescipiscentia ante mortem secuta nullatenus constet.

c) *Qui, sive cum signis massonicis vel similibus, sive comitantibus sectariis (ut aiunt, in corpore), ad sepulturam deferri vellent; aut cum vexillis non benedictis in Ecclesiam essent introducendi.*

d) *Illi, quorum cadaver ex eorundem voluntate esset cremandum.* Cf. Praxis (Ed. III. Vol. IV. pag. 652).

e) *Illi publici peccatores, quibus si ecclesiastica sepultura concederetur, haec adeo malam impressionem faceret, ut iam omnes de sacerdotibus illam concedentibus valde scandalizarentur.* Sed scandalum istud, praescindendo a casibus antecederet expositis, apud nos vix unquam accidit, et certe ex hoc capite nemini, inconsulto Episcopo, sepultura denegari deberet. Facilius contingere potest quod pompae atque solemnitates exequiarum vitari debeant; quod scilicet in numero sacerdotum, sonitu campanarum etc. notabilem modicitatem (intellige relativam) adhibere oporteat.

IV. Suicidae, dummodo certe constet quod non opera aliorum vel casu involuntario mors evenerit, et dummodo etiam dementiae signa non dederint.

Si autem haec signa fuissent dubia, vel si bonae fidei indicia extitissent, sepultura concedi deberet, sed cum modicitate, ut supra (l. c. Vol. III. n. 293).

V. Duellantes, si in loco duelli vel ex vulnere recepto in duello obiissent.

Bulla *Detestabilem* Bened. XIV sepultura ecclesiastica eos privat quamvis poenitentes et absoluti obiissent; sed a rigore isto hodie facile recedendum est non solum si consuetudo in contrarium adesset, sed etiam si (attentis loci et temporis circumstantiis) severitas huiusmodi malam impressionem faceret, et religioni odium provocaret, ut bene docet Génicot (Vol. II. n. 628). Et ego dicerem quod in omnibus casibus Episcopus consuli deberet.

ARTICULUS II.

De coemeterio.

517. *An coemeterium cessare possit esse sacrum; et tunc quid agendum?*

I. Cessat esse sacrum quando evadit pollutum iuxta terminos iuris; quod accidit 1° per sepulturam infidelis (cuiusmodi, iuxta multos, non censentur infantes mortui sine baptismo si ex christianis parentibus nati fuerint). 2° Per sepulturam excommunicati vitandi; non vero si sepelirentur haeretici, vel alii, ut supra; tunc enim coemeterium violeretur quidem sed non pollueretur. 3° Per effusionem sanguinis (ex vulnere) vel homicidium. 4° Per effusionem seminis, v. g. fornicationem, molliem etc. (Intellige si haec essent non solum graviter peccaminosa et loco sacro iniuriosa, sed etiam notoria). 5° Per pollutionem Ecclesiae (dummodo sit contigua); polluta enim Ecclesia (propter praedicta), pollutum censetur etiam coemeterium. Cf. D'Anibale (*III. 18*), Vecchiotti (*II. § 56*) et Baruffaldi (*Tit. LXXIII. n. 46*).

II. Si coemeterium evasisset pollutum, modo a rituali praescripto reconciliari deberet. Si tamen ad normam iuris canonici aliqua exhumatio fieri deberet, haec sine auctoritatis civilis licentia (quae difficile obtineretur) peragi non posset. Donec autem coemeterium pollutum remaneret, foveae singillatim benedici deberent.

III. Coemeterium muro aut saltem densa sepe et cancello ita clausum esse debet, ut nulla animalia ipsum ingredi possint. Berengo (*n. 174*).

IV. Nullae arborum vel herbarum consitiones in illo admitti valent: herbae autem sponte succrescentes recidi, ibique cremari debent (*l. c.*).

V. Sine licentia Ordinarii (Rit. et Baruffaldi *Tit. IV. n. 128*) atque (ut supra dixi) auctoritatis civilis (apud nos), nullum cadaver exhumari potest.

VI. Curandum est ut in coemeteriis adsit pars non benedicta pro infantibus non baptizatis et utcumque pro non catholicis (quod hodie apud nos, etiam civiliter, exigi potest). Iure autem canonico in area benedicta locus distinctus pro parvulis, pro clericis et pro monialibus (si fieri posset) exigeretur.

ARTICULUS III.

De advertentiis circa funera et alia officia mortuaria.

518. *Debetne parochus rationem habere legum civilium vel municipalium, quae vetent delationem cadaverum, nisi tali vel tali hora, tali vel tali via, tali vel tali modo; aut interdican eorundem inhumationem, nisi prius a civili auctoritate licentia obtenta fuerit?* Utique; secus enim, ad minus familia defuncti gravibus molestiis et poenis obviam itura esset. Dixi *ad minus familia defuncti*; in rigore enim poenae a legibus comminatae parochum ipsum et clerum (quoad inhumationem) respicere non videntur. (Vide Rivarolo *I. tit. 2 C. 3 A. 1 n. 7*).

519. *Debetne cadaver deferri ad Ecclesiam antequam ad coemeterium deferatur?* Affirmative iuxta rituale. Equidem alicubi in civitatibus quoad pauperes contrarius est mos. Si tamen familia baiulos feretri compensatura esset, atque exoptaret ut defunctus ad Ecclesiam deferretur, consuetudo pro tali casu non valeret et tamquam abusus considerari deberet. Vide decretum S. R. C. in *Praxi (Vol III. n. 296)*

520. *Teneturne parochus curare ut una saltem Missa, praesente cadavere, celebretur?* Rituale dicit: « Quod antiquissimi est instituti, illud quantum fieri poterit, retineatur, ut Missa, praesente corpore defuncti, pro eo celebretur, antequam sepulturae tradatur ». Et in fine subdit: « Missa vero, si hora fuerit congruens, ritu pro defunctis, ut in die obitus, non omittatur, nisi obstet magna diei solemnitas, aut aliqua necessitas aliter suadeat ».

521. *Quid de devotione in emortalibus functionibus adhibenda et procuranda?* Rituale dicit: « His itaque praestandis, (parochi) qua par est modestia et devotione ita se habebunt, ut ad defunctorum salutem, simulque ad vivorum pietatem, quemadmodum vere sunt, non

« ad quaestum, eiusmodi ritus sancti instituti esse videantur.... Psalmi devote, distincte, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam ». Si distractiones voluntariae etiam in privatis precibus evitari debent, nunquid haec obligatio cessabit quia eleemosyna recipitur, aut quia preces sunt publicae et sacerdotum evagationes scandalum ingerunt? Parochus itaque scandalum istud impedire curabit. In hunc finem maxime deservire possunt sequentia: 1° Si ipse et vicarius bonum exemplum praebeant. 2° Si in cadaveris delatione psalmi, sin minus continue prorsus, saltem ita frequenter recitentur, ut ineptae loquacitates locum habere nequeant. 3° Si sacerdotes non turmatim, sed bini incedant. 4° Si in choro, data necessitate, nutus aliquis fiat ut silentium servetur; aut saltem (ad scandalum minuendum) chorus ipse tentoriolis clausus teneatur. 5° Si sacerdotes nimiae garrulitati dediti quanto minus fieri possit invitentur.

522. *Quid si ruri aliqui sacerdotes ad cadaveris associationem se conferre non possent, aut functione non adhuc persoluta abire indigerent?* Ordinarie familiae id aegre ferunt; atque insuper non est aequum ut sacerdotes qui laborem associationis sustinuerunt, aequiparentur aliis qui domi remanserunt. Nihilominus rigor absolutus variis de causis alicubi hac in re servari non potest. Interdum tamen, attenda nimia distantia et difficultate itineris, necnon praevisione quod multi associationis laborem declinaturi erunt, expedit omnino ut stipendium associationis a stipendio Missae et exequiarum distinguatur et sacerdotibus annuntietur. Licentiam autem abeundi, antequam exequiae persolutae sint, parochus non facile concedat, et solum ad casus raros verae necessitatis illam reservet.

523. *Quid de consuetudine quod parochi ad cadaverum associationem interveniant solum pro divitibus; quoad pauperes vero non interveniant, et nihilominus quasi intervenissent stipendium exigant?* Si exigerent stipendium praecise pro interventu ad associationem (non

praestito), de iniustitia manifesta res esset; et proinde consuetudo pro corruptela haberi deberet nihilque suffragaretur.

524. *Quid de parochis qui, dum funus in propria Ecclesia celebratur, pinguiori stipendio pro Missa assignato, stipendium ipsum dant quoque aliis sacerdotibus in aliis Ecclesiis celebraturis?* Id solum de consensu familiae expresso aut saltem (existente notissima consuetudine) tacito, fieri posset salva iustitia.

525. *In cadaverum associatione possuntne erigi plures cruces?* Negative non obstante consuetudine in contrarium. Unica (quamvis intervenirent Regulares) debet erigi crux. Haec autem erit Ecclesiae funerantis, nisi interveniret Capitulum cathedralis, quo casu crux erit cathedralis ipsius, et mansionariis simul cum canonicis praecedentia debebitur supra parochos (*Deer. Gen. 3854 et 2357*).

526. *Si ad cadaveris associationem confraternitates aut regulares invitarentur, ubinam isti coadunari deberent?* Non ad ianuam domus defuncti; sed in Ecclesia parochiali, vel etiam in alia iuxta consuetudinem. S. C. Epp. et Reg. 28 Novemb. 1642 et plura decreta S. R. C. apud indicem generalem (v. *Funus*).

527. *Quid de usu non a longo tempore invecro, ut florum corona in feretro quoque personae conjugatae ponatur?* Rituale statuit ut corona ex floribus adhibeatur pro pueris in signum integritatis carnis et virginitatis. Hinc profluit consuetudo huiusmodi corona insigniendi feretrum etiam adultorum, qui a vinculo matrimonii soluti usque ad mortem perdurarunt, quique proinde virgines praesumuntur. Utique haec consuetudo laudabilis est. Quod autem nunc eadem corona pro conjugatis quoque adhibeatur, contra Ecclesiae sensum est, atque in evangelici consilii praedictum vergit, et proinde ubi (v. g. ruri) in usu adhuc non esset, permitti non debet; ubi e contra (prout speciatim in civitatibus contingere solet) iam generalissime adhiberetur, a parochis (silente Episcopo) tolerari deberet.

528. *Quid si defunctum comitentur etiam societates laicae cum propriis vexillis?* Non licet admittere (intra Ecclesiam) nisi vexilla religiosa, et pro quibus habetur formula benedictionis in rituali rom. Intimatione facta antecederet iuxta mentem S. Congregationis, parochus se absteat. Ita S. R. C. 14 Jul. 1887 (n. 3679). Vexilla tamen vetita emblemata non praeserentia tolerari possunt, dummodo intra Ecclesiam non recipiantur, et solum per viam feretrum sequantur. Vide *Praxim* (Ed. III. Vol. IV pag. 658).

529. *Potestne parochus concedere ut laudatio funebris fiat a laico in coemeterio?* Negative, nisi de licentia expressa Episcopi. Del Vecchio (I. 54). Idem dic si a sacerdote in Ecclesia legenda esset.

530. *Potestne permittere, ut inscriptiones emortuales pro libitu in coemeterio ponantur?* Negative; sed hae quoque de iure ab Episcopo prius approbari debent. Del Vecchio (l. c.).

531. *Potestne in feretro vel tumulo exponi imago defuncti dum pro illo exequiae fiunt, sive praesente sive absente cadavere?* Negative; et contrarius abusus eliminandus est. S. R. C. (*Deer. 3898*).

532. *Possuntne in parietibus Ecclesiae aut publici oratorii coronae mortuariarum suspendi?* Negative. S. R. C. (*Deer. 3909*).

533. *Missae de requie in die vel pro die obitus quandonam cantari potest, et quandonam impeditur?*
 R. Hodie non amplius fit distinctio cadaveris praesentis, vel absentis non sepulti, vel sepulti. Bene vero standum est decreto generali 2 Decemb. 1891 (n. 3753), in quo regula pro praesente cadavere ad alios casus extenditur: et est sequentis tenoris.

« I. Missam unam solemnem vel cum cantu, in die
 « vel pro die obitus, praesente cadavere, fieri posse quan-
 « documque non occurrat aliquod ex festis duplicibus pri-
 « mae classis solemnioribus..... Quibus in festis compre-
 « henduntur etiam ultimum triduum maioris hebdomadae
 « (non autem feriae II et III Paschae et Pentecostes):
 « pro particularibus vero Ecclesiis dies dominica, in quem
 « solemnitas festi infra hebdomadam occurrentis alicubi ex
 « indulto transfertur, modo celebretur a populo: necnon
 « ubi et donec Eucharistia solemniter exposita habeatur.
 « Reliquis autem quibuscumque diebus eadem Missa per-
 « mittitur in omnibus Ecclesiis, illis tantum exceptis in
 « quibus unicus est sacerdos; dum tamen, aut Missa pa-
 « rochialis aut conventualis dicenda est, aut Missa Rog-
 « tionum vel vigilia Pentecostes, quae transferri non
 « possunt ».

« II. Quod si ex civili vetito, aut morbo contagioso
 « aut alia gravi causa, cadaver in Ecclesia praesens esse
 « nequeat, imo etsi iam terrae mandatum fuerit, praefata
 « Missa celebrari quoque poterit in altero ex immediate
 « sequentibus duobus ab obitu diebus, eodem prorsus modo
 « si cadaver esset praesens ».

« III. Denique eadem Missa celebrari poterit pro pri-
 « ma tantum vice post obitum vel eius acceptum a locis
 « dissitis nuntium, die quae prima occurrat non impedita
 « a festo duplici primae et secundae classis, vel a festo
 « de praecepto: quo etiam in casu Missa dicenda erit ut
 « in die obitus ».

534. *An pro paupere defuncto, cuius familia impar sit solvendo expensas Missae exequialis cum cantu, haec Missa legi possit sub iisdem clausulis et conditionibus, quibus praefata Missa cum cantu conceditur?* « Affirmative; seu permitti posse, in casu, Missam exequialem lectam, loco Missae cum cantu; dummodo in Dominicis aliisque festis de praecepto non omittatur Missa officio diei currentis respondens ». S. R. C. 9 Maii 1899 (n. 4024).

535. *An hodie quoque verum sit quod die funeris in duplicibus potest quidem cantari una Missa de die obitus (ut supra); sed aliae Missae debent legi de festo currenti?* Negative; bene vero illae quoque possunt esse de requie. Patet ex celebri decreto Aucto S. R. C. 19 Maii 1896 (n. 3903). Oportet tamen ut funus celebretur cum Missa exequiali, atque ut praedictae Missae privatae applicentur pro eodem defuncto. S. R. C. (Decr. 13 Ian. 1897 n. 3944).

536. *Quid de anniversario, et de tertia, septima, atque trigesima?* Pro his regula sumitur ex cit. decreto generali 2 Dec. 1891 (n. 3753) sequentis tenoris.

I. Anniversaria, seu Missae cum cantu, pro defunctis, sive fundata a testatoribus pro die obitus aut alia determinata die, sive privata ad petitionem viventium dummodo pro die obitus..., prohibentur tantum in duplicibus primae et secundae classis; in dominicis ac festis de praecepto; infra octavas Nativitatis Domini, Epiphaniae, Paschae, Pentecostes et SS.mi Corporis Christi; nec non Feria IV Cinerum; maiori Hebdomada; in Vigiliis Nativitatis et Pentecostes; sicut et tempore expositionis sollemnis SS. Eucharistiae in respectivis Ecclesiis tantum.

II. Eadem Anniversaria, si in diem impeditam incidant, vel in proximam diem liberam transferri possunt, vel in proximiori antecedenti die similiter libera anticipari: dies autem liberi ii sunt, qui in superius recensitis non comprehenduntur.

III. Quae statuta sunt de diebus anniversariis pro defunctis, extendenda sunt *ad dies* 3, 7 et 30 ab obitu vel depositione, sive quoad Missam de requie cum cantu, sive quoad translationem si impediuntur.

IV. S. C. declarat, diem anniversarium, nec non dies 3, 7 et 30, tam a die obitus quam a die depositionis computari posse.

V. De speciali vero gratia permittitur ut in duplicibus minoribus celebrari quoque possint anniversaria, quamvis a die obitus non sint, quae a religiosis communitatibus, a canonicorum collegiis, a confraternitatibus, aut ab aliis quibuscumque piis sodalitatibus, pro confratribus defunctis semel in anno fieri solent, nec non illa, quae pro fidelium pietate infra octavam commemorationis omnium fidelium defunctorum locum habent, exceptis diebus supra memoratis.

537. *Quid de anniversariis, quae ex pecunia in concione pro animabus Purgatorii collecta, (v. g. die sequenti) celebrari solent?* Haec tamquam vera anniversaria neque ex natura propria, neque ex privilegio (quod utique non habent), neque ex consuetudine, considerari possunt. S. R. C. 9 Aug. 1835 (n. 2733).

538. *Circa Missas quotidianas de requie, hodie estne aliquid notandum?*

Notandum I. quod in sacellis sepulcretorum, et a fortiori in eorundem coemeteriorum ecclesia vel oratorio principali, Missa de requie celebrari potest etiam in duplicibus, exceptis tantummodo illis primae vel secundae classis, dominicis et festis de praecepto, necnon feriis, vigiliis et octavis privilegiatis. S. R. C. Decr. Aucto (n. 3903) et 12 Ian. 1897 (n. 3944).

Notandum II. quod in Missis quotidianis lectis orationes sunt: 1^a pro uno vel una vel pluribus iuxta intentionem offerentis eleemosynam; 2^a ad libitum; 3^a pro omnibus defunctis. Cf. Decr. gen. 30 Ian. 1896 (n. 3920).

CAPUT XIX.

De parcho quoad vigilantiam et correctiones.

539. *Cur ad correctiones quoque parochus tenetur?*

Quamvis parochus praedicet, sacramenta administret et bonum exemplum praebeat; nihilominus plurima peccata, vitia et scandala semper remanebunt; multi enim Ecclesiam non frequentant, vel concionem sibi non applicant, vel tentationibus et difficultatibus vinci sinunt. Malis huiusmodi maxima ex parte remedium adhiberi nequit; sed aliqua per privatas correctiones congrue et efficaciter emendari possunt. Hinc discreto harum quoque correctionum onere gravatur parochus; et, si in hoc graviter deficeret, timere deberet de illa Domini comminatione (*Ezech. XXXIII. 5*): « Si non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem eius de manu tua requiram ».

540. *Quanto cum incommodo parochus ad hoc tenetur?* Quamvis necessitas extrema vel adeo gravis occurrere possit, ut parochus cum magno (et forte etiam vitae) sacrificio damnationem alicuius animae aut publica scandala impedire debeat (bonus enim pastor animam suam dat pro ovibus suis); attamen casus, in quibus parochus cum magno sacrificio ad correctiones vere teneatur, nequeunt esse frequentes; et in genere statui debet quod obligatio corrigendi non potest esse adeo incommoda vel molesta, ut si talis esset, nemo aut fere nemo officium parochi acceptare vellet. Scripsit Lugo (*XIV. 133*): « Neque enim tenetur superior cum quolibet suo damno inordinationes impedire; nec ad hoc gravissimum onus intendunt se obligare, quando huiusmodi munera suscipiunt, sed ad rationabilem et prudentem vigilantiam et curam, quae proportionata debet esse, et maior ad maiora, minor ad minus gravia praecavenda ».